važinoja, eidavo pasitikti; o susitikusi klausdavo:

– Ar parvežei Povilink, pyrago?

Povilinkas ištraukdavo iš užančio glibį knygą. Žemaitė negalėjo jomis atsidžiaugti. Umbrasas rašė: „Susilėjusi su liaudimi ir pasisavinusi jos teigiamas savybes, Žymantienė ęgimtos ir jaunystėje ęgytos kultūros dėka pakilo virš vidutinio žmogaus lygio." Taip, Žemaitė to meto kaime buvo šviesos šaltinis. Būdama penkiasdešimtės mety, ji pradėjo savo literatūrinę veiklą.

Mano mamone, iš jos kiekvienas galime pasisemti liaudiškumo, paprastumo, taurumo, kuklumo, ryžto. Ne veltui, Jablonskis rašė: „Daugiau skaitykite Žemaitę. Jos kalba gera, labai gera. Skaitykite Žemaitę!"

4/5

Rašinys

91 10 30

Atjauta ir gailestis J. Biliūno kūryboje

I. J. Biliūno gyvento laikotarpio prieštaringumas ir jo ętaka rašytojo asmenybei.

II. Atjauta ir gailestis J. Biliūno kūryboje:

1. Užuojauta skriaudžiamiesiems apsakymuose „Lazda", „Ubagas", „Brisiaus galas", „Kliūdžiau".

2. Žmonių savitarpio supratimo, etinio jautrumo ir dvasinio pakilimo atskleidimas apsakymuose „Keku", „Nemunu", „Vagis".

3. Kovų dėl liaudies laisves poetizavimas apsakymuose „Liūdna pasaka", „Laimės žiburys".

III. J. Biliūno kūrinių humanistinių idėjų ętaka mums.

J. Biliūno gyventas laikotarpis – 1879–1907 metai, – margas ir prieštaringas. Tuometinė

Lietuva, dar kentusi carinę priespaudą, jutо besivystančio kapitalizmo ritmą ir artėjančią klasių kovą. Formavosi proletariatas. Didelę įtaką rašytojo asmenybei padarė 1863 m. sukilimas. J. Biliūnas mate ! kaudies masių skurdą, vargus ir beviltišką padėtį.

Todėl neatsitiktinai jo kūryboje ~~sti~~ tieh daug dėmesio skiriama atjautai ir gailesčiui.

Jis, pats patyręs daug vargo, gerai suprato skriaudžiamuosius. Apsakyme „Ubagas" rašytojas užjaučia iš namų išvarytą elgetaujantį senelį, bet, duodamas išmaldą, jis patiria gėdą, žmogiško orumo pažeminimą. Apsakyme „Lazda" nuskriaustieji yra pasiekę tokį dvasinį brandumą, kad morakai jie iškyla aukščiau už skriaudėją. Ta pati gaida suskambo ir kūriniuose „Brisiaus galas", „Kliudžiau". Šiuose kūriniuose rašytojas išreiškia neapsakomą gailestį skriaudžiamiesiems, be pastogės likusiems gyvulėliams. Verskaičius šiuos jaudinančius apsakymus, dažnai susimąstai ir pagalvoji: „kaip būtų gerai, kaip būtų gera gyventi žemėje, jei mes kiekvienas savyje ~~mes~~ nešiotume nors krislelį gailesčio seniems žmonėms ir gyvulėliams, apie kurinos mes dažnai visai užmirštame..."

Žmonių savitarpio supratimas, jų etinis jautrumas išsamiai atskleistas kūriniuose „Kelio", „Nemunu", „Vagis". Plaukia garlaivis, jo denyje keičiasi keleiviai, verda margas gyvenimas. Staiga dėmesys sukoncentruojamas į varganą prostitutę, nuo kurios visi šalinasi. Pasakotojas taip pat jaučia nepatogumą, skuba kuo greičiau ištrūkti iš šios aplinkos, tačiau jis, kaip ir kiti bendrakeleiviai, jaučia sąžinės graužimą, nori padėti šiai merginai. („Nemunu") Apsakyme „Kelio" pavaizduota, kaip susitinka du nepažįstami. Jie įtariai žiūri į vienas kitą, bet netrukus nepasitikė-

jimo rūkas išsishlaido. Jie tampa artimi ir savi.

Veiklus, energingas sodietis puikiai tvarko savo ūkį, dziaugiasi šeimyne, bet jį graužia sąžine, kad jis kažkada užmušė žmogų, nors tas buvo grėsmingas plėšikas. Taigi šiuose kūriniuose išryškėja ne tik žmonių savitarpio supratimas, ją etinis jautrumas, bet ir dvasinis pakilimas.

Vienas iš paskutinių J. Biliūno kūrinių – „Liūdna pasaka", kurioje tartum susijungė jaunystėje skambėję herojimai liaudies kovų už laisvę motyvai su paskutiniais gyvenimo metais patirtais išgyvenimais. Šiame kūrinyje individuali Juozapotos skriauda susieta su 1863 metų sukilimu. Rašytojas įtikinamai pavaizduoja Juozapotos vyrą kaip kovotoją, o Juozapotą – jo šalininkę. Vyro kančios, jo pergyvenimai ir svajones – tai kartu ir Juozapotos gyvenimas, nes vyrui žuvus, Juozapota tampa nepilnavertiu žmogumi.

Kovos už liaudies laisvę atsispindi ~~atsispindi~~ ir apsakyme „Laimės žiburys". Nors žmonėms ir sunku pasiekti tą žiburį, nors jie prakeikia kalną, tačiau bendromis pastangomis nori padaryti žmones laimingus. Ir tai padaryti jiems pavyksta, nes atsiranda drąsudių kūrys, kuris savo gyvybes paaukoja kitų žmonių laimei.

Taigi šios taurios, tikrai humanistiškos idėjos nuvilnija daugelyje J. Biliūno kūrinių. Jos ir šiandien neprarado savo reikšmės mums. Iš rašytojo kūrinių daugelis mūsų gali pasimokyti ištvermės, gailestingumo, paprastumo, ryžto, ko kartais mums dar labai trūksta.

5=/5-